

Sygn. akt II Ca 683/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Przemysław Grochowski (spr.)

Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Sędzia Sądu Rejonowego del. do SO Joanna Misztal-Konecka

Protokolant Sekretarz sądowy Emilia Trąbka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 grudnia 2014 roku w Lublinie

sprawy z powództwa M. C., K. C. i R. W. (1)

przeciwko S. W. (1)

o zachówek

na skutek apelacji pozwanego S. W. (1) od wyroku z dnia 21 października 2013 roku w sprawie I C 68/12 Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie

w przedmiocie skargi pozwanego S. W. (1) o wznowienie postępowania w sprawie II Ca 180/14 Sądu Okręgowego w Lublinie

I. oddala skargę;

II. zasądza od pozwanego L. W. na rzecz powodów : M. C. i K. C. kwoty po 300 (trzysta złotych) oraz R. W. (1) kwotę 600 (sześćset złotych) tytułem kosztów postępowania.

SSO. A.Mikołajewski SSO P.Grochowski SSR del.do SO J.Misztal-Konecka

II Ca 683/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 października 2013 roku Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie orzekł, że: zasądza od S. W. (1) na rzecz M. C. kwotę 6958,33 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 października 2013 roku do dnia zapłaty (pkt I); oddala powództwo M. C. w pozostałej części (pkt II); zasądza od S. W. (1) na rzecz M. C. kwotę 992 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3); zasądza od S. W. (1) na rzecz K. C. kwotę 6958,33 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 października 2013 roku do dnia zapłaty (pkt IV); oddala powództwo K. C. w pozostałej części (pkt V); zasądza od S. W. (1) na rzecz K. C. kwotę 992 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (VI); zasądza od S. W. (1) na rzecz R. W. (1) kwotę 13916,67 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 października 2013 roku do dnia zapłaty (pkt II); oddala powództwo R. W. (1) w pozostałej części (pkt VIII); zasądza od S. W. (1) na rzecz R. W. (1) kwotę 1967 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt IX); nakazuje pobranie od S. W. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie kwoty 238,60 zł tytułem nieuiszczonych w części kosztów sądowych (pkt X).

Od wyroku Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 21 października 2013 roku, apelację wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

„I. Błąd w ustaleniach faktycznych, mający istotny wpływ na wydane orzeczenie tj.:

a. błędne uznanie przez Sąd pierwszej instancji, iż powodowie nie otrzymali należnej im schedy spadkowej, podczas gdy powodowie otrzymali uprzednio od pozwanego przysporzenie (pозwany sprzedał otrzymane gospodarstwo, a otrzymaną cenę rozdzielił po równo na 7 części pomiędzy rodzeństwo i matkę – Z. W. natomiast drugą z nieruchomości położoną przy ul. (...) pozwany podzielił na 6 równych części i również darował swojemu rodzeństwu) stanowiące pokrycie zachowku o wiele większej wysokości niż byłaby wymagana, wobec czego pozwani zostali zaspokojeni wskazywaną darowizną w rozumieniu art. 991 § 1 k.c.

b. błędne uznanie przez Sąd pierwszej instancji, iż umowa pozwanego i spadkodawczyni z dnia 11 marca 1999 roku nie była umową dożywocia, ale typową umową darowizny w sytuacji, gdzie po wzięciu pod uwagę poza literalną nazwą sporządzonej umowy również okoliczności jej zawarcia, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje, a także zgodny cel i zamiar stron ją zawierającą to należało dojść do wniosku, iż strony w rzeczywistości zawarły umowę dożywocia, a nie jak błędnie uznał Sąd umowę darowizny. Powyższe błędy w ustaleniach faktycznych były efektem

II. naruszenia przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku pod postacią art. 233 k.p.c. poprzez nieprawidłową ocenę zgromadzonego materiału dowodowego wbrew zasadom doświadczenia życiowego i zasadom logiki dotyczącą odmówienia wiary zeznaniom powoda (k. 304 verte -306 verte) oraz świadków A. S. (k. 181 verte - 184), J. W. (1) (k. 286 verte - 287 verte), J. W. (2) (k. 154 - 156, czytelny odpis protokołu obejmującego zeznanie tego świadka k. 157 - 158), poprzez uznanie w/w zeznań za nieszczerze, tendencyjne i niezgodne z rzeczywistością, a danie wiary i oparcie rozstrzygnięcia na zeznaniach składanych przez powodów (k. 300 verte - 304 verte) oraz świadków E. P. (k. 181 verte - 184), J. R. (k. 197 verte - 199 verte), podczas gdy zeznania te przedstawiają okoliczności niezgodne z rzeczywistością i są ukierunkowane na przedstawienie okoliczności w sposób jak najbardziej korzystny dla powodów”.

Pozwany wskazał także, że „Sąd naruszył również przepisy prawa materialnego, tj. art. 5 KC poprzez jego niezastosowanie manifestujące się w przyjęciu przez Sąd, iż w niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki do uznania sprzeczności zasądzenia zachowku z zasadami współżycia społecznego” .

Pozwany, w apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania za pierwszą i drugą instancję.

W wyroku z dnia 12 czerwca 2014 roku Sąd Okręgowy: apelację oddalił (pkt I); zasądził od S. W. (1) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego na rzecz M. C. i K. C. kwoty po 300 zł, na rzecz R. W. (1) kwotę 600 zł (pkt II pkt 1, 2, 3).

W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazał, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz prawidłowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego.

W ocenie Sądu drugiej instancji prawidłowe było ustalenie Sądu pierwszej instancji,

że umowa zawarta w dniu 11 marca 1999 roku pomiędzy S. W. (1)

a Z. W. jest umową darowizny, a nie umową innego rodzaju, w szczególności umową o dożywocie. Stwierdził, że zawarta przez strony umowa nie zawiera w swojej treści postanowień, które byłyby istotnymi postanowieniami umowy o dożywocie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż z przepisu art. 908 § 1 k.c. jednoznacznie wynika, że umowa o dożywocie jest umową wzajemną. Istotą umowy o dożywocie wyznacza to, że w zamian za przeniesienie własności nieruchomości

nabywca zobowiązuje się zapewnić zbywcy dożywotnie utrzymanie. Z uwagi na konieczność zachowania formy aktu notarialnego dla umowy

o dożywocie (art. 158 zd. 1 k.c.), istotne postanowienia umowy, o których mowa w art. 908 § 1 in principio k.c., powinny znaleźć się w treści umowy. W rozpoznawanej sprawie treść zawartej umowy nie daje podstaw do ustalenia, że wolą stron było przeniesienie własności nieruchomości lokalowej w zamian za zapewnienie zbywcy dożywotniego utrzymania. Do ustalenia odmiennej treści zawartej umowy nie prowadzą reguły wykładni oświadczeń woli, określone w art. 65 k.c. Zwrócił uwagę, że zastosowanie przepisu art. 65 k.c. nie może prowadzić do obejścia przepisów o formie czynności prawnej. W tych wszystkich wypadkach, w których istotne postanowienia umowy muszą znaleźć się w treści dokumentu obejmującego czynność prawną, ponieważ dla ważności lub skuteczności tej czynności przewidziana jest forma szczególna, wykładania postanowień zawartych w umowie nie może prowadzić do ważnego i skutecznego wprowadzenia do treści umowy postanowień, których nie zawiera dokument obejmujący czynność i których na podstawie samej treści tego dokumentu nie da się ustalić.

Sąd drugiej instancji ubocznie wskazał, że w rozpoznawanej sprawie nie było podstaw do przyjęcia, że umowa darowizny z dnia 11 marca 1999 roku była umową pozorną, a więc, że oświadczenia woli jej stron zostały złożone dla pozoru za zgodą drugiej strony. Sam pozwany nie twierdził, aby tego rodzaju sytuacja miała miejsce; w szczególności nie twierdził, że stronom tej umowy chodziło o ukrycie innej czynności prawnej, zwłaszcza umowy o dożywocie.

Sądu Okręgowy stwierdził, iż Sąd Rejonowy szczegółowo uzasadnił swoje stanowisko co do tego, że omawiana umowa była umową darowizny. Zbędne jest ponowne przytaczanie rozważań w tym zakresie.

Za prawidłowe uznał również ustalenie Sądu pierwszej instancji, że w chwili swojej śmierci Z. W. nie była podmiotem praw majątkowych o istotnej wartości materialnej. Dokonanie darowizny na rzecz syna S. W. (1) spowodowało, że zaktualizowało się zagadnienie rozliczeń pomiędzy spadkobiercami ustawowymi z tytułu zachowku.

W ocenie Sądu drugiej instancji trafnie Sąd Rejonowy przyjął, że zaspokojenie prawa do zachowku może nastąpić wyłącznie w jeden ze sposobów wskazanych w art. 991 § 2 k.c., a więc bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu.

Sąd Okręgowy wskazał, iż darowizna, o której mowa w przepisie art. 991 § 2 k.c., musi być czynnością prawną spadkodawcy, a nie innej osoby. Otrzymanie zachowku może nastąpić przy tym jedynie w drodze ważnej darowizny spadkodawcy.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy nie ma podstaw do przyjęcia, że powodowie otrzymali należny im zachówek w drodze darowizn dokonanych przez Z. W.. Sąd Rejonowy szczegółowo wyjaśnił tę kwestię i zbędne jest jej ponowne omawianie.

W związku z powyższym powodom przysługiwało roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku.

Za nieuzasadniony Sąd pierwszej instancji uznał zarzut naruszenia przepisu art. 233 k.p.c. Stwierdził, że pozwany nie wskazuje przy tym w apelacji, w jaki sposób miałby zostać naruszony przepis art. 233 § 2 k.p.c. Powołany przepis dotyczy oceny odmowy przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkód stawianym przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu. W rozpoznawanej sprawie nie zachodziły podstawy faktyczne do zastosowania przez Sąd pierwszej instancji przepisu art. 233 § 2 k.p.c.

Jako bezzasadny Sąd Rejonowy ocenił zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c., wskazując, że jeżeli sąd odwoławczy stwierdzi, że z określonego materiału dowodowego sąd pierwszej instancji wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu pierwszej instancji nie narusza reguł swobodnej oceny

dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Ocena dowodów przeprowadzona przez sąd może być natomiast skutecznie podważona, jako nieodpowiadająca wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. tak zwanej zasadzie swobodnej oceny dowodów, tylko w przypadku, gdy sąd wyprowadza z zgromadzonego materiału dowodowego wnioski sprzeczne z zasadami logiki lub zasadami doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych. Uprawnienie sądu drugiej instancji do dokonania odmiennych ustaleń bez ponowienia dowodów z zeznań świadków, czy też z przesłuchania stron, jest dopuszczalne i uzasadnione, ale w szczególności wówczas, gdy dowody te mają jednoznaczną wymowę, a ocena sądu pierwszej instancji jest oczywiście błędna. Same, nawet poważne, wątpliwości co do trafności oceny dokonanej przez sąd pierwszej instancji, jeżeli tylko nie wykroczyła ona poza granice zakreślone w art. 233 § 1 k.p.c., nie powinny stwarzać podstawy do zajęcia przez Sąd drugiej instancji odmiennego stanowiska .

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy podzielił w całości ocenę dowodów dokonaną przez Sąd Rejonowy.

Za niezasadny uznał również zarzut naruszenia przepisu art. 5 k.c. Wskazał, iż przepisy Kodeksu cywilnego regulujące instytucję wydziedziczenia są przepisami szczególnymi

w stosunku do przepisu art. 5 k.c. w takim zakresie, w jakim określają przyczyny, z powodu których spadkodawca może pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku, jak i osobę uprawnioną do pozbawienia zachowku (spadkodawca) oraz formę tego pozbawienia (testament).

Spadkobierca zobowiązany do zaspokojenia roszczenia z tytułu zachowku nie może zatem powoływać się na treść przepisu art. 5 k.c. i odmówić zaspokojenia roszczenia o zachówek, wskazując, że zachodzą okoliczności faktyczne, o których mowa w art. 1008 k.c. Oczywiście nie jest wykluczone zastosowanie przepisu art. 5 k.c. w sprawie o roszczenie z tytułu zachowku, jednak w relacji pomiędzy spadkobiercą zobowiązanym do zaspokojenia roszczenia o zachówek a spadkobiercą uprawnionym z tego tytułu o kwalifikacji prawa do zachowku, jako sprzecznego ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego, nie mogą przesądzać okoliczności, o których mowa w art. 1008 k.c.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że relacje pomiędzy powodami w rozpoznawanej sprawie a Z. W. nie mają istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że nie ma również podstaw do przyjęcia, że wystąpienie przez powodów w rozpoznawanej sprawie o zapłatę roszczenia o zachówek stanowi w stosunku do zobowiązanego pozwanego nadużycie prawa podmiotowego. Darowizna dokonana przez spadkodawczynię na rzecz S. W. (1) była darowizną podlegającą rozliczeniu przy obliczaniu zachowku. Powodowie nie otrzymali należnego im zachowku ani w postaci darowizn uczynionych przez spadkodawcę, ani też w postaci powołania do spadku lub zapisu. Środki finansowe przekazane przez S. W. (1) rodzeństwu przekazywane były w związku z porozumieniem rodzinnym, które dotyczyło nabytego przez pozwanego od rodziców gospodarstwa rolnego. Środki te nie mogą być natomiast traktowane jako zaspokojenie zachowku (powstałego w związku z darowizną nieruchomości lokalowej dokonanej przez spadkodawczynię na rzecz S. W. (1)). Całkowicie inna była bowiem podstawa prawna przysporzenia dokonanego przez S. W. (1), niż podstawy określone w art. 991 § 2 k.c. To samo dotyczy darowizn udziałów w nieruchomości przy ul. (...) w L.. Dla potrzeb ustalenia zachowku darowizna lokalu mieszkalnego, uczyniona przez spadkodawczynię, nie została rozliczona. Co więcej, obdarowany nie poinformował swojego rodzeństwa o fakcie darowizny. Dowiedziało się ono o tym przypadkowo. Okoliczność ta nie ma oczywiście znaczenia z punktu widzenia ważności darowizny, czy też z punktu widzenia powstania roszczenia o zachówek, jednak nie jest bez znaczenia, gdy chodzi o ocenę stanowiska pozwanego, który powołuje się na nadużycie prawa przez pozwanych. Okoliczność ta stanowi jeden z argumentów przemawiających za tym, że dochodzenie przez powodów roszczeń o zachówek nie może być uznane za nadużycie przez nich ich prawa podmiotowego.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd drugiej instancji oddalił apelację, jako bezzasadną. W przedmiocie kosztów postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., mając na względzie wynik tego postępowania.

W złożonej w dniu 14 sierpnia 2014 roku skardze pozwany S. W. (1) domagał się: wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 12 czerwca 2014 roku, sygn. akt II Ca 180/14, powołując się na podstawę wznowienia wskazaną w art. 403 § 2 k.p.c., a mianowicie późniejsze wykrycie środka dowodowego, w postaci oświadczeń swojego rodzeństwa o przyjęciu darowizn i zrzeczenia się praw majątkowych do spadku po rodzicach, które w jego ocenie mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu; zmiany wyroku zaskarżonego skargą przez oddalenie powództwa; dopuszczenia i przeprowadzenia dowodów wskazanych w treści skargi.

W odpowiedzi na skargę o wznowienie pełnomocnik powodów wniósł o oddalenie skargi pozwanego, zasądzenie od niego na rzecz każdego z powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Pozwany R. W. (1) w odpowiedzi na skargę wniósł natomiast o jej odrzucenie ewentualnie oddalenie jako bezzasadnej i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Skarga o wznowienie postępowania wniesiona przez pozwanego nie podlegała uwzględnieniu z racji braku przesłanek do podważenia zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Na wstępie podnieść należy, że skarga o wznowienie postępowania nie jest dodatkowym środkiem kontroli prawomocnych orzeczeń i w związku z tym sprawa jest rozpoznawana na nowo tylko w granicach zakreślonych podstawą wznowienia (art. 409 § 1 k.p.c.).

W niniejszej sprawie pozwany S. W. (1) powołując się na zaistnienie podstawy wznowienia wskazywał na art. 403 § 2 k.p.c. i art. 524 § 1 k.p.c. Jak wynika z oświadczenia pełnomocnika pozwanego na rozprawie w dniu 4 grudnia 2014 roku art. 524 § 1 k.p.c. został powołany na skutek omyłki pisarskiej. Przepis art. 524 § 1 k.p.c. nie znajduje zastosowania w procesie, a w postępowaniu nieprocesowym, zatem podstawę wznowienia mógł stanowić tylko pierwszy z powołanych przepisów.

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Podstawę wznowienia postępowania mogą stanowić tylko takie fakty, które istniały przed uprawomocnieniem się wyroku, a nie były znane stronie oraz takie dowody, które istniały w trakcie zakończonego postępowania, a nie były objęte materiałem sprawy, ponieważ strona nie wiedząc o nich nie mogła z nich skorzystać (tak też orzeczenia Sądu Najwyższego : z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNC 1969, nr 12, poz. 208 i z dnia 18 lipca 2004 r., V Cz 2/04, LEX 1232821).

Pozwany powołując się na art. 5 k.c. wywodził, że roszczenia o zachówek zgłaszane są wobec niego przez powodów, mimo, iż majątek spadkodawczyni pochodził z darowizny przez niego dokonanej, powodowie (lub ich wstępni) otrzymali już darowizny, które winny być zaliczone na poczet zachowków i mimo ich sposobu postępowania wobec Z. W., które to okoliczności w jego ocenie nie mogą pozostać bez wpływu na ocenę zasadności tych roszczeń.

Uzasadniając konieczność wznowienia postępowania wskazywał na późniejsze wykrycie środków dowodowych na podane wyżej okoliczności otrzymania przez powodów darowizn pochodzących ze schedy spadkowej po Z. W., jak

również zrzeczenia się przez powodów praw do spadku i nadużycia prawa podmiotowego poprzez dochodzenie roszczeń, których zrzekli się w przeszłości w postaci oświadczeń swojego rodzeństwa o przyjęciu darowizn i zrzeczenia się praw majątkowych do spadku po nich, które w jego ocenie mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a z których nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Zważyć należy, że okoliczności, otrzymania przez R. W. (1) i matkę powodów K. C. i M. A. C. (ich wstępny w rozumieniu art. 996 zdanie drugie k.c.), podobnie jak i jak i przez pozostałe rodzeństwo od pozwanego S. W. (1) korzyści materialnych, których dotyczą oświadczenia istniały i były znane S. W. (2) przed uprawomocnieniem się wyroku, nie były sporne i były rozważane już przez Sąd pierwszej instancji, który uwzględnił je w stanie faktycznym sprawy a po rozważeniu ich uznał, że nie dają one podstawy do stwierdzenia, że powodowie otrzymali korzyść majątkową, o której stanowi przepis art. 991 § 2 k.c.

Niezależnie od tego późniejsze wykrycie przez pozwanego oświadczeń dołączonych do skargi nie przemawia za tym, by uzasadniona była argumentacja skarżącego o potrzebie zmiany zaskarżonego orzeczenia na tle przywołanych przez niego okoliczności. Wbrew przekonaniu S. W. (1) oświadczenia powoda R. W. (1) oraz A. C., jak też E. P. i B. R. nie zawierają w swej treści sugerowanych w skardze okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, nie potwierdzają one bowiem twierdzeń pozwanego co do tego, iż powodowie uzyskali korzyści majątkowe o których stanowi art. 991 § 2 k.c., w postaci darowizn, które czyniłyby niezasadnym roszczenia o zachówek ze spadku po Z. W. i nie zawierają oświadczeń o zrzeczeniu się praw do tego zachowku.

Z oświadczenia R. W. (1) wynika jedynie, że potwierdza on przyjęcie od brata S. W. (1) kwoty 424.180 000 zł oraz zobowiązanie się powoda do zakupienia samodzielnego mieszkania i zwolnienia lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. (...) w L. do dnia 31.07.1995 r.

Z oświadczenia A. C. (wstępnej pozostałych powodów) wynika natomiast, iż potwierdza ona przyjęcie od brata S. W. (1) kwoty 415 000.000 st zł i w związku z tym nie rości sobie żadnych pretensji finansowych z tytułu podziału majątku rodziców Z. i S. W. (1). Identyczne w swojej treści sformułowania (poza wielkością kwot i datą) zawierają pozostałe oświadczenia przywołane w skardze o wznowienie.

Zauważyć należy, że zaspokojenie prawa do zachowku może nastąpić wyłącznie w jeden ze sposobów wskazanych w art. 991 § 2 k.c., zgodnie z którym, jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Darowizna, o której mowa w przepisie art. 991 § 2 k.c., musi być czynnością prawną spadkodawcy, a nie innej osoby. Otrzymanie zachowku może nastąpić przy tym jedynie w drodze ważnej darowizny spadkodawcy.

W świetle treści tych oświadczeń (i oświadczeń pozostałego rodzeństwa) nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że powodowie otrzymali należny im zachówek w drodze darowizn dokonanych przez Z. W., bądź nawet by darowizny pochodzące ze schedy spadkowej po niej na rzecz powodów poczynił pozwany.

W ocenie Sądu Okręgowego zachowanie M. C., K. C.

i R. W. (2) nie może być ocenione jako sprzeczne z zasadami współżycia przez co stanowiące nadużycie prawa podmiotowego i w związku z tym nie mogące korzystać z ochrony prawnej.

Zważyć należy, iż ddarowizna dokonana przez Z. W. na rzecz S. W. (1) podlegała rozliczeniu przy obliczaniu zachowku. Wbrew twierdzeniom pozwanego powodowie nie otrzymali należnego im zachowku w żadnej z postaci określonych w art. 991 § 2 k.c. - ani w postaci darowizn uczynionych przez spadkodawcę, ani też w postaci powołania do spadku czy zapisu. Nie można w szczególności uznać, że zaspokojenie roszczeń

o zachowek powstałych w związku z darowizną nieruchomości lokalowej dokonanej przez spadkodawczynię na rzecz S. W. (1) nastąpiło poprzez przekazanie przez niego określonych w oświadczeniach kwot rodzeństwu. Wypłata tych środków miała, bowiem związek z porozumieniem rodzinnym, które dotyczyło nabytego przez pozwanego od rodziców gospodarstwa rolnego i nie może być więc traktowana jako zaspokojenie roszczeń o zachowek. Inna była bowiem podstawa przysporzenia dokonanego przez S. W. (1), aniżeli podstawy określone w art. 991 § 2 k.c. Tak samo ocenić należy darowizny udziałów

w nieruchomości przy ul. (...) w L.. Dla potrzeb ustalenia zachowku darowizna lokalu mieszkalnego, dokonana przez spadkodawczynię, nie została zatem rozliczona. Uwzględnieniu, gdy chodzi o ocenę stanowiska pozwanego, który powołuje się na nadużycie prawa przez pozwanych, podlega okoliczność, że pozwany nawet nie poinformował swojego rodzeństwa o fakcie darowizny, które informację o tym uzyskało ono przypadkowo. Dodatkowo przemawia to za tym, że dochodzenie przez powodów roszczeń o zachowek nie może być uznane za nadużycie przez nich ich prawa podmiotowego.

Zachowanie powodów wobec spadkodawczyni nie ma natomiast istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Spadkobierca zobowiązany do zaspokojenia roszczenia

z tytułu zachowku nie może powołując się na treść przepisu art. 5 k.c. odmówić zaspokojenia roszczenia o zachowek, wskazując, że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 1008 k.c.

Wskazany przepis ma, bowiem charakter szczególny w stosunku do przepisu art. 5 k.c. w zakresie, w jakim określa przyczyny, z których spadkodawca może pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku, jak i osobę uprawnioną do pozbawienia zachowku, którą jest spadkodawca oraz formę tego pozbawienia - testament. Wprawdzie zastosowanie przepisu art. 5 k.c. nie jest wykluczone w sprawie o zachowek, jednak w relacji pomiędzy spadkobiercą zobowiązanym do zaspokojenia roszczenia o zachowek a spadkobiercą uprawnionym z tego tytułu o kwalifikacji prawa do zachowku, jako sprzecznego ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego, nie mogą przesądzać okoliczności, o których mowa w art. 1008 k.c.

Pozbawiony natomiast racji był zarzut powoda R. W. (1) zmierzający do zakwestionowania dopuszczalności skargi ze względu na brak oparcie jej na ustawowej podstawie wznowienia, który abstrahuje od rzeczywistej podstawy wznowienia wywodzonej z przedstawienia dowodów z dokumentu oraz konstruowanej na ich podstawie okoliczności, z których skarżący nie mógł skorzystać w toku wcześniejszego postępowania z przyczyn podanych w skardze. Niewątpliwie środki dowodowe powołane przez pozwanego noszą znamiona nowości w rozumieniu art.403§2 kpc i, w przypadku podzielenia rozumowania skarżącego, mogły wywierać wpływ na rozstrzygnięcie. Wymagało to zatem rozpoznania zasadności skargi.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art.412§2 kpc, Sąd okręgowy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania, zważywszy na jego wynik, orzekł w oparciu o art.98§1 kpc, zaś należność z tego tytułu objęła, w myśl art.98§3 kpc w zw. z art.99 kpc, wynagrodzenie rady prawnego reprezentującego pozwanych (§12 ust.1 pkt 1 w zw. z §6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych...), przy tym przyznane zostały każdemu z powodów oddzielnie w proporcji do wartości przedmiotu zaskarżenia związanego z udziałem każdego z nich w sprawie pod względem wysokości dochodzonego roszczenia.

SSO A.Mikołajewski SSO P.Grochowski SSR del.do SO J.Misztal-Konecka